

20. Небеська М. С. Органи внутрішніх справ як суб'єкти забезпечення прав і свобод людини у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2011. 200с.

21. Ярмиш Назар Олександрович Поняття громадської безпеки / Вісник кримінологічної асоціації України. 2015. № 3 (11) // <http://files.visnikkau.org/200000826-d0b95d1b62/%D0%AF%D1%80%D0%BC%D0%B8%D1%88.pdf>

22. Адміністративна діяльність : навч. посіб. / [В. В. Новиков, М. В. Ковалів, В. П. Столбовий та ін.] ; за ред. О. І. Остапенка. – Львів : Львівськ. ін-т внутр. справ при НАВС України, 2002. – 252 с.

23. Ольховський Є. Б. Адміністративно-правові засоби забезпечення громадської безпеки : дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07 / Ольховський Євген Борисович. – Х., 2003. – 191 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ФУНКЦІЮ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ЇХ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ

Тимошенко М.О.

(кандидат юридичних наук, доцент, проректор Європейського університету)

Анотація: Стаття присвячена дослідженню проблем поліфункціональної діяльності сучасних вищих навчальних закладів (ВНЗ). Враховуючи, що система сучасної вищої освіти включає як державні, так і муніципальні та приватні ВНЗ, питання про підприємницьку функцію таких навчальних закладів у правовому аспекті видається особливо актуальним. Такі дослідження можуть створити теоретико-методологічну основу для вдосконалення правового регулювання системи вищої освіти з врахуванням як соціальної, освітньої, економічної, так і підприємницької діяльності ВНЗ.

Ключові слова: вищий навчальний заклад (ВНЗ), приватний ВНЗ, функції ВНЗ, освітні послуги, правове регулювання діяльності ВНЗ, освітня діяльність.

Summary. The article argues essence of performance of a higher educational establishment as a business entity, producing educational services. The research analyses dynamics of changes in the number of higher educational establishments of Ukraine in terms of the forms of ownership for the period of 2010-2016. The author investigates opportunities of private higher educational establishments in the modern society and argues their advantages for the society, students and teachers. It is proved that efficient performance of private higher educational establishments at the market of educational services is directly influenced by application of innovative technologies and an efficient strategy of development.

Key words: higher educational establishment, private higher educational establishment, business entity, educational services, educational activity.

В юридичній літературі сьогодні справедливо наголошується, що сучасна система вищих навчальних закладів (надалі – ВНЗ) виступає одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генерування нових ідей, забезпечення динамічного розвитку економіки, суспільства і держави. Задля того, щоб вітчизняні ВНЗ та в цілому система вищої освіти ефективно виконували ці важливі суспільні завдання, необхідно здійснити їхнє оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному сенсі [10, С.3-4]. Відповідні процеси потребують ґрунтового наукового осмислення, без якого важко на практиці створити ефективні моделі функціонування ВНЗ [1, С.32], які відповідали б вимогам сучасного глобалізованого світу.

Видається, що пошуки таких оптимальних шляхів розвитку вищої освіти та моделей організації ВНЗ передбачає системне перетворення вищої школи, визначення її нового місця і ролі у суспільстві з врахуванням соціального запиту та потреб соціально-економічного життя. При цьому, зрозуміло, що еволюційні зміни не означають спонтанного оновлення змісту вищої освіти, або радикального підвищення її якості та конкурентоспроможності українських ВНЗ на ринку освітніх послуг. Відповідні процеси, навпаки, мають зазнавати постійного коригуючого й упорядковуючого впливу з боку Української держави, що об'єктивного зацікавлена в належній реалізації ВНЗ їх

соціальних функцій, передусім публічного характеру, що відображають загальносоціальні інтереси і потреби. Як слушно зауважують учені, сьогодні саме держава відіграє визначальну роль у розвитку освіти, яка властивими їй методами (правовими, адміністративними, економічними) активно залучається до управління освітніми процесами. «Саме держава у ході реалізації освітньої функції пов'язує між собою інтереси різних груп і спонукає їх до виявлення активності з метою досягнення єдиних визначених цілей»[3].

У цьому контексті видається закономірним, що комплексна модернізація системи вищої освіти передбачає істотну переорієнтацію основних функцій ВНЗ, їх змістовне оновлення, а також доповнення існуючих функцій ВНЗ новими, а також зміну співвідношення між такими функціями в ході модернізації відповідного комплексу суспільних (освітніх) відносин та законодавства, що їх регулює.

Об'єктивний характер відповідних функціональних трансформацій спирається на утвердження таких тенденцій, як зростання в суспільстві попиту на вищу освіту, що породжує розширення систем вищої освіти у розвинутих країнах, а також на масовізацію (деелітизацію) вищої освіти та дедалі зростаючі потреби в інвестуванні значних коштів у розвиток мережі ВНЗ[1, С.28-48], зокрема диверсифікацію джерел фінансування вищої освіти (включаючи сюди бюджетне фінансування, самофінансування, зовнішнє фінансування[15]). Водночас, «вища освіта та вищі навчальні заклади, як її головні актори, змушені адаптуватися до нових тенденцій на ринках праці, які потребують постійного оновлення високоспеціалізованих професійних знань, нових форм їх трансляції та використання у навчанні»[1, С.32].

Природно, що функціональні зміни супроводжують інституційні, а разом вони передбачають удосконалення законодавства як три важливі складові еволюційних процесів в системі вищої освіти та відповідно трансформаційних змін функцій ВНЗ як суб'єктів надання освітніх послуг.

З огляду на відсутність юридичної інституціалізації функції ВНЗ не мають в юридичній науці легального визначення. Так само відсутня єдність наукових поглядів щодо такої дефініції і в інших суспільствознавчих науках. Тому спробуємо спершу зупинитися на цих тлумаченнях, щоб запропонувати власну дефініцію.

Як відомо, поняття «функція» є загальнонауковим. Воно, насамперед, покликане відображати те загальне, суттєве, що властиве позначуваному ним явищу. Тому під функцією розуміють здебільшого основний напрям або вид діяльності[12-13], обов'язок, коло діяльності, призначення чого-небудь або кого-небудь, призначення в системі, роль, призначення [25, С.267]; спосіб дії речі або елемента системи, який спрямований на досягнення певного ефекту; засоби досягнення мети, які базуються на доцільних якостях системи; стійкий спосіб активної взаємодії речей, при якому зміна одних об'єктів приводить до зміни інших; роль, яку відіграє певний елемент соціальної системи в її організації як цілого, у здійсненні цілей та інтересів соціальних груп та класів; залежність між різними соціальними процесами, яка виражається у функціональній залежності змінних; стандартизована, соціальна дія, що регулюється певними нормами і контролюється соціальними інститутами[11, С.91].

Такі тлумачення певним чином специфікуються на рівні галузевих юридичних наук. Так, зокрема, в науці адміністративного права під функцією розуміють основний напрям і зміст діяльності суб'єкта; відповідна категорія позначає внутрішню природу, найглибший зміст, суть діяльності[7, С.101]. У науці господарського права під функцією пропонують розуміти діяльність, пов'язана з отриманням чітко визначеного кінцевого результату (продукту), який прямо відображає досягнення загальних цілей і завдань конкретного суб'єкта управління – органу, структурного підрозділу, посадової особи [7, С.55].

Варто зазначити, що при аналізі змісту поняття функції ВНЗ домінуючим натепер є адміністративно-правовий підхід, який дещо відрізняється у різних представників цієї

галузевої юридичної науки. Так, С.І. Мандрик, визначив функції ВНЗ (зокрема, як елемент адміністративно-правового статусу ВНЗ, що діють у системі МВС України) як сукупність дій, що реалізуються у певних напрямках, спрямовані на досягнення наміченої мети їх діяльності та виконання поставлених перед ними завдань щодо підготовки фахівців з вищою освітою для органів і підрозділів МВС у межах державного замовлення, а також для інших органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, у тому числі приватних, на підставі укладених угод [17]. Інша дослідниця – Н.Л. Губерська розглядає функції ВНЗ як певну сукупність дій, спрямованих на досягнення мети діяльності ВНЗ та реалізацію відповідних загальній меті завдань [5, С.112].

Не вдаючись до дискусії, ми пропонуємо, в розрізі дослідження ВНЗ як суб'єктів господарської діяльності, аналізувати функції ВНЗ не як сукупність певних дій (що важко виокремити на практиці), а саме як основні напрямки та види діяльності ВНЗ, в яких відображаються цілі реалізації суб'єктивного права на вищу освіту, а також цілі функціонування системи вищої освіти в цілому. Водночас, функції ВНЗ є конкретними формами виконання ВНЗ своєї соціальної ролі, що максимально повно відображають і конкретизують її сутність, особливості, виявляють її значення та місце в системі освітніх відносин [5, С.34]. Вважаємо, що така інтерпретація більшою мірою спроможна орієнтувати дослідника на аналіз саме типових напрямів діяльності ВНЗ, що узагальнюються як їх функції, а також розкрити особливості роботи сучасних ВНЗ, їх спроможність відповісти на високий суспільно-історичний запит Українського народу.

Тому є сенс докладніше розглянути наявні інтерпретації основних класифікацій функцій ВНЗ, репрезентовані в сучасній науці. Очевидно, підґрунтям виокремлення функцій ВНЗ має бути тлумачення функцій вищої освіти як більш широкого соціального і правового феномену.

Такий наш підхід уже частково реалізований в окремих міжнародних документах, у яких усе ж містяться згадки про функції вищої освіти. Так, наприклад, ЮНЕСКО у своїй Декларації про вищу освіту для XXI століття наголосила, що одна з найважливіших функцій вищої освіти полягає в тому, щоб допомагати розуміти, інтерпретувати, зберігати, розширювати, розвивати і поширювати національні і регіональні, міжнародні та історичні культури в умовах культурного плюралізму та різноманітності, сприяти захисту і зміцнення суспільних цінностей, що складають основу демократичної громадянськості, здійснюючи критичний і неупереджений аналіз і роблячи таким чином внесок в обговорення стратегічних напрямків і в розширення перспектив гуманізму [8, С.35-36]. Таким чином, тут наголос зроблений на гуманістичній функції вищої освіти як безумовно пріоритетній з соціального і культурного боку.

Знаходимо подібні підходи і в публікаціях окремих українських науковців. На гуманістичному вимірі всіх функцій вищої освіти наголошує дослідниця Ю.В. Заблоцька. Вона ж відносить до провідних стратегічних функцій вищої освіти такі, як відтворення інтелекту суспільства, професійно-економічну, соціальну, соціально-політичну функції, функцію трансляції культури, окремо наголошуючи, що, попри стрімкий розвиток техніки та технології, на підвищення складності знань та їх кількості, головною функцією освіти залишається людинотворча, що спирається на найважливішу умову існування суспільства – спадковість поколінь [8, С.42].

На підставі аналізу нормативно-правових актів А.В. Вербицька робить висновок, що українське законодавство опосередковано описує такі функції вищої освіти: 1) соціальна (вища освіта як спосіб «згладжування» соціальної нерівності); 2) економічна (пріоритетність зв'язку ринку освітніх послуг і ринку праці); 3) інноваційна (інститути вищої освіти як дослідницькі центри і джерела поширення інновацій); 4) культурна (всебічний розвиток особистості та повага до традицій культури) [3, С.36-37]. Такий же системний підхід демонструє і О.В. Тимошенко, яка також вказує у своєму дисертаційному дослідженні само чотири основні функції вищої освіти, щоправда, виокремлюючи освітню, науково-дослідну, відтворювальну та виховну функції системи

вищої освіти [24, С.4,6]. Втім, у науковій літературі переважають усе ж більш детальні класифікаційні підходи до функцій вищої освіти і відповідно – до функцій ВНЗ.

Так, О.В. Бондаренко пропонує виділення низки функцій ВНЗ, умовно поділяючи їх на первинні (основні) та вторинні (додаткові). До першої групи функцій ВНЗ дослідник відносить: 1) функцію прогнозування, що реалізується шляхом збору та аналізу інформації, виявлення динаміки реалізації завдань ВНЗ, розробки проектів, в яких зацікавлений ВНЗ та інші суб'єкти освітньої діяльності; 2) функцію планування, що відбиває пропорціональний розвиток діяльності ВНЗ і виявляється у комплексному, науково обґрунтованому підході до вирішення завдань, що покладені на ВНЗ, та шляхи їх досягнення; 3) організаційну функцію, яка виявляється у скерованій діяльності, чіткому розподілу обов'язків персоналу ВНЗ з метою реалізації запланованих завдань; 4) функцію кадрового забезпечення, що полягає у наявності системи підбору, виховання, навчання, підвищення кваліфікації та наукового розвитку персоналу ВНЗ, підвищення мотивації діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу; 5) функцію фінансування та матеріально-технічного забезпечення, що реалізується за рахунок використання ВНЗ коштів відповідних бюджетів, державних підприємств і організацій, а також додаткових джерел фінансування для підтримки життєзабезпечення усіх структурних підрозділів ВНЗ; 6) функцію регулювання та контролю, спрямовану на впорядкування процесу досягнення відповідних цілей, отримання інформації про фактичний результат, коригування діяльності підрозділів та персоналу ВНЗ. До похідних (вторинних, додаткових) функцій ВНЗ, на думку коментованого вище автора, відносяться: 1) навчальна функція, спрямована на забезпечення підготовки фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів шляхом проведення лекцій, семінарів, консультацій, навчальної практики та інших форм навчання; 2) методична функція, спрямована на забезпечення організації навчально-виховного процесу шляхом розробки планів, програм, методичної літератури, впровадження сучасних форм і методів здійснення навчального процесу; 3) наукова функція, спрямована на проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень; 4) економічна функція, яка полягає у забезпеченні фінансової та матеріально-технічної діяльності ВНЗ; 5) виховна функція, яка реалізується шляхом діяльності відповідних структурних підрозділів ВНЗ, здійснення своїх обов'язків професорсько-викладацьким складом навчального закладу та демократичної системи органів студентського самоврядування [2, С.65-66]. Проте із зазначеною класифікацією ми не можемо погодитися з огляду на не тільки довільність віднесення автором тієї чи іншої функції до первинних та похідних, але й певне ігнорування у цій роботі значимості віднесених до вторинних таких функцій ВНЗ, як навчальна, науково-дослідна, без яких пропадає доцільність існування ВНЗ.

З наведених класифікацій функцій ВНЗ можна, на наш погляд, зробити такі висновки, які можуть виявитися продуктивними для поглиблення наукового дослідження порушеної проблеми у контексті поставлених автором завдань: 1) відсутній єдиний підхід до дефініції та класифікації функцій ВНЗ; 2) вчені наголошують на розмаїтті функцій ВНЗ; 3) з плином часу запропоновані концептуальні підходи містять дедалі більш деталізовані класифікації відповідних функцій, що певним чином можна інтерпретувати як можливу тенденцію до побудови «дерева функцій» ВНЗ; 4) поряд з суто навчальними функціями ВНЗ дедалі частіше виокремлюються й інші функції – які спершу інтерпретувалися як забезпечувальні (як-от фінансово-економічна), але з часом стали відігравати дедалі більшу вагу серед відповідних функцій ВНЗ, поступово втрачаючи «підпорядкований» статус.

У цьому контексті не випадковим є наголос на господарській діяльності, а відтак і на підприємницькій функції ВНЗ. Адже, власне сама практика діяльності ВНЗ «свідчить, що з усіх установ вони стають найактивнішими учасниками господарських відносин» [16, С.172]. Так, згідно із законодавством України ВНЗ мають право провадити фінансово-господарську діяльність в Україні та за кордоном (пункт 3 частини третьої статті 70

Закону України «Про вищу освіту»), надавати платні послуги у сфері вищої освіти (частина перша статті 73 Закону України «Про вищу освіту»), розпоряджатися власними надходженнями (для ВНЗ державної і комунальної форми власності), зокрема від надання платних послуг (пункт 23 частини другої статті 32 Закону України «Про вищу освіту»), передавати в оренду (державні і комунальні ВНЗ) закріплені за ними на праві господарського відання об'єкти власності без права їх викупу відповідно до законодавства (абзац третій частини другої статті 70 Закону України «Про вищу освіту»), створювати філії як відокремлені підрозділи у своїй структурі (частина восьма статті 33 Закону України «Про вищу освіту»), брати участь у формуванні статутного капіталу інноваційних структур і утворених за участю ВНЗ малих підприємств, що розробляють і впроваджують інноваційну продукцію, шляхом внесення до них нематеріальних активів (майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності); засновувати підприємства для провадження інноваційної та/або виробничої діяльності (пункти 10 і 12 частини третьої статті 70 Закону України «Про вищу освіту» [20]), засновувати наукові парки (стаття 1 Закону України «Про наукові парки»[21]), реалізовувати як товар результати своїх наукових досліджень (частина друга статті 62 Закону України «Про освіту»[22]).

Підстави для аналізу господарської функції ВНЗ як окремої в системі функцій ВНЗ уможливлені усвідомленням тієї закономірності, що саме за сучасних умов «вища освіта виступає важливою складовою національної економіки та слугує запорукою успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави у майбутньому. Освіта у ХХІ ст. є ключовим фактором розвитку людського потенціалу та соціально-економічного прогресу держав» [10, С.19; 26, С.236-237].

Як стверджує О.В. Тимошенко, «формування інноваційної моделі розвитку суспільства розширює коло функціональних особливостей системи вищої освіти в напрямку поєднання функції передачі накопиченого суспільного досвіду, знань та навичок зі сприянням у розробці нових наукових ідей, технічних рішень і технологічних процесів та підготовкою фахівців нового рівня, які відзначаються розвинутими професійними, аналітичними та новаторськими здібностями» [24, С.1].

Відтак, можна твердити про важливе переплетення в діяльності ВНЗ власне освітньої та господарської діяльності. Зокрема, на думку ряду вчених підґрунтя виникнення нової функції ВНЗ – підприємницької – зумовлене необхідністю трансферу знань до сучасної економіки, що, своєю чергою, обумовлює інтеграцію інноваційності і підприємництва в їх діяльності. Реалізація такої функції ВНЗ передбачає створення самими ВНЗ підприємств, реалізацію ними власних інвестиційних та інноваційних проектів за умов скорочення обсягів державного фінансування тощо. Врешті, реалізація цієї функції ВНЗ допомагає формуванню у самих студентів компетенцій, необхідних для здійснення ними в майбутньому підприємницької діяльності [23].

Можемо врахувати напрацювання окремих вчених та запропонувати розглядати підприємницьку функцію ВНЗ у наступних площинах: 1) у системі інструментів, що сприяють втіленню підприємницьких аспектів у процес навчання і професійної підготовки у ВНЗ; 2) у системі регулярних контактів ВНЗ з бізнес-середовищем; 3) у контексті підтримки майбутніх підприємців з числа співробітників і студентів та надання їм допомоги при працевлаштуванні[19, С. 34-35]; 4) у контексті виокремлення такого виду підприємницької діяльності, як надання освітніх послуг у сфері вищої освіти; 5) у розумінні вирішення соціального завдання, пов'язаного із кадровим забезпеченням економіки відповідними кваліфікованими кадрами.

Таке переплетення та взаємозумовлення суто навчальних та наукових і господарських функцій ВНЗ уможливорюється актуальною тенденцією щодо комерціалізації системи вищої освіти в Україні загалом, на чому слушно наголошує у своєму дисертаційному дослідженні український соціолог А.С. Кравченко. Цей дослідник пропонує розглядати згадану тенденцію, зокрема, як «процес входження у сферу вищої

освіти ринкових відносин, що змінюють структуру, завдання, функції вищої освіти загалом та окремих вищих навчальних закладів, створюють широке коло додаткових освітніх послуг». До числа основних передумов такого процесу він відносить діяльність приватних ВНЗ; використання додаткових платних освітніх послуг; навчання студентів за кошти фізичних та юридичних осіб у державних та приватних ВНЗ; проведення орієнтованих на ринок наукових досліджень в університетах [14, С.72-73]. При цьому вчений також наголошує на поширенні такого явища сучасної системи вищої освіти, як академічний капіталізм, під яким розуміють ринкову або квазіринкову діяльність ВНЗ, а також його співробітників із залучення зовнішніх коштів – як за рахунок збільшення кількості студентів, здатних запропонувати вищу плату за навчання, так і за рахунок орієнтованих на ринок досліджень та грантових проектів. З його точки зору, за сучасних умов політика академічного капіталізму є визначальною у розумінні процесів комерціалізації вищої освіти, включення людського та соціального капіталу у систему конкуренції університетських професорів у освітніх системах, де вища освіта комерціалізована [14, С.73].

Близькими до цих думок є також позиції І.С. Каленюка і О.В. Кукліна, які вважають, що функціонування сучасної системи вищої освіти дедалі більше набуває рис специфічно функціонуючої підсистеми економічної системи [9, С.57]. Ці вчені слушно акцентують увагу на таких рисах функціонування сучасної системи ВНЗ в Україні, як їх поступове перетворення на суб'єктів підприємницької діяльності; диверсифікацію організаційно-економічних форм ВНЗ; посилення взаємодії ВНЗ з бізнес-середовищем для забезпечення комерціалізації знань і з ринком праці для врегулювання попиту і пропозиції стосовно кількості і якості підготовки майбутніх фахівців.

Відтак, з цих позицій діяльність ВНЗ вже не зводиться лише до власне освітньої діяльності, а є значно більш диверсифікованою та зорієнтованою на одержання прибутку, відтак вона має чітко виражений підприємницький характер. Дійсно, за сучасних умов підприємницька діяльність більшою чи меншою мірою посідає вагоме місце практично в усіх ВНЗ, забезпечуючи використання науково-дослідних розробок ВНЗ, сприяючи підвищенню якості підготовки кадрів. Така діяльність у рамках ВНЗ «пов'язана перш за все з перетворенням інновації у важливий чинник генерування цінностей, забезпечення розробки нової продукції, створення нового механізму управління розвитком економіки з максимальною її вигодою» [4, С.11-12].

Список використаних джерел

1. Бакіров В.С. Сучасна вища освіта як предмет соціологічної рефлексії / В.С. Бакіров // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2009. - № 881.
2. Бондаренко О. В. Функціонування вищого навчального закладу як об'єкт адміністративно-правового регулювання / О. В. Бондаренко // Наше право. – 2011. – № 1 (Ч.2). – С. 65-66.
3. Вербицька А.В. Удосконалення державної політики в сфері вищої освіти України в контексті інтеграції до європейського освітньо-наукового простору. Дис. ... канд. наук з держ. упр. Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління / А.В. Вербицька; Чернігівський національний технологічний університет. – Чернігів, 2017.
4. Гаращук О.В. Основні функції вищої освіти України в контексті її модернізації та євроінтеграції / О.В. Гаращук, В.І. Куценко // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами XXVII Міжнародної науково-практичної конференції, Ужгород – Будапешт, 26-29 листопада 2013 року / ред. кол. В.І.Смоланка (голова), І.В.Артёмов та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2014. – Вип. 8(27).
5. Губерська Н.Л. Адміністративні процедури у сфері вищої освіти. Дис. ... докт. юридичних наук. Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Н.Л. Губерська; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2015.
6. Деревянко Б.В. Правове регулювання господарської діяльності навчальних закладів. Дис. ... докт. юрид. наук. Спеціальність 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право / Б.В. Деревянко; Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України. – Донецьк, 2014.
7. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за аг. ред.. В.Б. Аверянова. – К.: Факт, 2003.
8. Заблоцька Ю.В. Вища освіта в життєвих стратегіях сучасного українського студентства. Дис. ... канд. філос. Н1аук. Спеціальність 09.00.10 – філософія освіти / Ю.В. Заблоцька; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2017.

9. Каленюк І. С. Розвиток вищої освіти та економіка знань: Монографія / І. С. Каленюк, О. В. Куклін. – Київ: Знання, 2012.
10. Карзун І.Г. Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку системи закладів вищої освіти в Україні. Дис. ... канд. екон. наук Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / І.Г. Карзун; Кіровоградський національний технічний університет. – Кропивницький, 2016.
11. Кожушко М.В. Завдання та функції виховної роботи щодо формування професійної етики курсантів та слухачів вищих навчальних закладів МВС України / М.В. Кожушко // Право і безпека. – 2011. - № 1 (38).
12. Костицький В. В. Влада народу: сім функціональних гілок влади (проблема ренесансу в теорії права) / В. Костицький // Малий і середній бізнес. – 2010. – № 1-2. – С. 4-15.
13. Костицький В. В. Екологічна функція держави та економіко-правовий механізм охорони довкілля / В. Костицький // Право України. – 2004. – № 1. – С. 147-148;
14. Кравченко А.С. Комерціалізація вищої освіти: соціокультурний аспект. Дис. ... канд. соціол. наук. Спеціальність 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології / А.С. Кравченко; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2015.
15. Красільник О.В. Модернізація фінансування державних вищих навчальних закладів України. Дис. ... канд. екон. наук. Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / О.В. Красільник; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2016.
16. Куцурубова-Шевченко О.В. Господарсько-правові засоби в науковій діяльності державних вищих навчальних закладів / О.В. Куцурубова-Шевченко // Вісник Донецького національного університету. Сер. В: Економіка і право. – 2014. – Вип.1.
17. Мандрик С.І. Адміністративно-правовий статус вищих навчальних закладів МВС України : дис ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / С.І. Мандрик; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2010. .
19. Поспелова Т.В. Роль вузов в развитии инновационных территориальных кластеров. Дисс. ... канд. екон. наук. Специальность 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством: управление инновациями / Т.В. Поспелова; Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова». – Москва, 2016.
20. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004
21. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 року // Відомості Верховної Ради України.– 2009. – № 51. – Ст.757.
22. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991.– № 34.– Ст.451
23. Резник Г.А. Развитие функций высших учебных заведений в условиях реформирования системы образования РФ / Г.А. Резник, М.А. Курдова // Современные научные исследования и инновации. – 2014. - № 12. Ч. 3 [Электронный ресурс]. URL: <http://web.snauka.ru/issues/2014/12/41852>.
24. Тимошенко О.В. Фінансовий механізм функціонування та розвитку системи вищої освіти в Україні. Автореф. дис. ... канд. екон. наук. Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / О.В. Тимошенко; ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми, 2010.
25. Шевчук В. Функції тактичних операцій у кримінальному провадженні / В. Шевчук // Право України. – 2014. – 3 1.
26. Яременко Л. М. Теоретичні засади державного управління системою вищої освіти в Україні / Л. М. Яременко // Сучасні проблеми управління: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 29-30 листоп. 2005 р.,) [уклад. Б.В. Новиков, І.І. Федорова]. – Київ: ВПППК «Політехніка», 2005. – С. 236-237.

ПРАВОВІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД СУЧАСНОЇ МУНІЦИПАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Шаповал Н.В.

(аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ)

***Анотація.** В статті розкрито правові основи проведення сучасної муніципальної реформи в Україні.*

***Ключові слова:** муніципальна реформа, демократична держава, громадянське суспільство, місцеве самоврядування.*

***Аннотація.** В статье раскрыты правовые основы проведения современной муниципальной реформы в Украине.*